

Maruszki József
(1936–2011)

*„Nem bírta hát tovább a roncsolt szív s tüdő
a multat és e bomlott éveken
virrasztó gondokat, hitet, csalódást,
nem bírta más, csupán az értelem,*

s az bírta volna még. De megszökött a test, ...”

Elment Maruszki József, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyugalmazott könyvtárvezetője, a Bibliotheca Civica-díjjal kitüntetett örökös olvasószolgája, Ica jóban-rosszban férje, Judit és Balázs büszke édesapja, Tünde apósa, Gyuri, Frigyes és Milán ellágyult nagypapja.

Isten veled, József! Igen, Józsefet mondom, nemcsak azért, mert ünnepélyes szeretnék lenni, hanem, mert Te mondtad nekem, hogy annyira szeretnéd, ha néha József is lehetnél, nemcsak mindig Jóska.

Ígérem, hogy nem fogok sírni, mert arra gondolok, hogy én mindig láttam egy apró mosolyt az arcodon. Hol biztatót, hol együttérzőt, hol gúnyolódót, hol kétkezdőt, de mindig mosolyt. És hallom a hangod, amint azt mondog: na, ne böggj, hiszen olyan emberek között vagy, akik szerettek engem. Ki jobban, ki kevésbé, ki mindig, ki csak szakaszosan. Így van, Józsefem, mi mindannyian, akik itt vagyunk, egyben nagyon egyetértünk: mindannyiunkat nagyon érdekeltél. Kikerülhetetlen voltál.

Es hogy mitől, kitől, miért lettél ilyen, arra választ kapunk, ha egy kicsit végigtekintünk az életeden.

„Rákoskeresztúri parasztyerek vagyok” – mondtad, és ez volt életed egyik legbüszkébben vállalt igazsága. Szüleid és két nővéred szeretetében lubickoltál. Tudom, milyen harmadik gyereknek lenni, ha az embernek van két bátya, annál csak egy jobb lehet, kisfiúnak születni két nővér mellé.

Azt hiszem, elég sok aggodalomra adtál okot izgága, folyton valamit kieszelő, csakazértis kisfiúként. Fiatalemberként a hagyományoktól való elfordulással rémíthetted családodat, de mindig csak féltettek, soha nem fordultak el tőled. Szüleid, ha jól tudom, Filemon és Bauciszként éltek és haltak, szinte egyidőben vesztetted el őket, de a veszteségért kárpótolt nővéreid szeretete. Ica nővéred alig pár hete halt meg, és Te betartottad neki adott ígéretedet, hogy nem előződ meg. Azért ennyire gyorsan nem kellett volna követned.

A keresztúri parasztházból elindulva odáig jutottatok, hogy 75 éves nénéd interneten küldött saját készítésű zenés, színes köszöntőmontázst a születésnapodra. Hihetetlenül tehetségesek voltatok. Mire is használtad ezt a hozott, kapott, bátorított tehetséget? Világfelfedezésre. Mert mi, akik itt vagyunk, nagyrészt könyvtá-

rosok, tudjuk, hogy a világfelfedezés nem okvetlenül földön, vízen és levegőben történik, hanem könyvek, újságok, weboldalak között.

Te könyvtárosnak születted, mert, aki érettségi után azonnal beáll egy könyvtárba, és ott szivacsként szívja magába, amit a főnöktől, kollégáitól tanul, aki ráérez a munka küldetés voltára, az könyvtárosnak született. 1956-ban érdeklődő mozgolódásodat és kritikus gondolkodásodat szemedre vetve, ki is rúgtak nyomban a könyvtárból, de szinte ugyanazzal a lendülettel, az akkori vezetők egy másik részének döntése alapján vissza is vettek.

Mindig politikus ember voltál. Nem tudtál kívül maradni, részt akartál venni mindenben, ami a könyvtárban, tágabb értelemben a kulturális életben történik. Lettél aztán, ahogy egy meghatározó egyéniségnek illik, KISZ-titkár, legfiatalabb könyvtárvezető, szakszervezeti hangadó, és így persze nem volt ember a könyvtárban, aki ne ismert és elismert volna, vagy mert helyette szóltál, az érdekét képviselted, vagy mert szakmailag imponáltál neki, vagy mert jól elverted egy hosszú sakk-partiban.

És mi volt a lányokkal? Életed második könyvtárában, a Gutenberg téren igen csak nagy szeretettel vettek körül. Te voltál a Fiú! Epedve vártak vissza a katonaságtól. Itt ismerted meg Icát, szenvedélyes életed társát.

Szeptemberben lesz ötven éve, hogy én is beléptem a könyvtárba, és az első találkozásunk akkor esett, amikor a KISZ-gyűlésen átadták nektek az ifjúkommunisták nászajándékát, a világ legrondább vázáját, emlékszem, kockás pokróc mintája volt.

Aranylakodalmatok lehetne tehát, családod lélekben meg fogja ünnepelni, ebben biztos vagyok.

Harsány voltál és energikus. Lendületességedet, ötleteidet, autodidakta módon szerzett megalapozott tudásodat azzal honorálta a könyvtár vezetése, hogy 27 évesen megbízott a József Attila lakótelepi könyvtár vezetésével.

Szép könyvtárat csináltál, de nemcsak szépet, hanem jót is. Aztán ismét felfigyeltek rád, megint csak a „fékezhetetlen agyvelejed” miatt, és két évre behívtak a központba, hogy segítsd elgondolni a jövő, új központi könyvtárat. A megvalósulásra csaknem húsz évet kellett várni, de tudom, hogy a létrejött csodában a te gondolataid, ötleteid is beleépültek.

A József Attila lakótelepen ezalatt visszavártak a kollégáid, annak a fiatal csapatnak a tagjai, akiket te hívtál magad mellé, akiket tanítványaidnak nevezhetünk, akik azóta is továbbadják, amit tőled tanultak, és akik itt állnak most, tisztelegve előtted.

Te voltál, aki megbabonázott kollégáiddal a kilencedik kerületi kis roma csávók kedvéért sorozatban rendeztél cigánytáborot, és láttam, ahogy az a tábor is az égbe ment. Tudom, ott voltam én is egyszer veletek. És te voltál az, aki az ifjúsági mozgalomhoz csatlakozva azt vetted a fejedbe, hogy a KISZ-aparátcsíkokat rábírod az olvasásra. Azt is láttam közlőrl, amikor lenyűgözted lehengerlő olvasottságoddal a környezetedet. Táboroztunk magunk is sokat, vitakoztunk, szerepeltünk, tanítottunk. Jó szerencsémnek tartom, hogy mindig együtt. Inspiráltuk és fékeztük is egymást.

És tudod, hogy mi volt rád a legjellemzőbb? Hogy semmilyen tekintélyt nem tiszteltél. Ha valaki hülye volt, akkor azt te azonnal visszaigazoltad, lett légyen akárki.

És te voltál, aki munkatársaidat a végtelenségig fölpörgetve, a jó, hagyományos könyvtáratokat úgy szétrúgtad, mint tyúk a töreket, és létrehozta a legelső családi könyvtárat, a szamováros, varrógépes, sakkozós, már a könyvek „tálalásával” is inspiráló közösségi teret. Könyvtáradnak, könyvtáratoknak hihetetlenül magas színvonalú volt a szolgáltatása és fantasztikus volt az állománya. Tudom, mert én

mindenhova követtelek. Ahonnan te elmentél, odamentem és folytattam, amit elkezdted, így volt ez a KISZ-ben, a szakszervezetben, és a Börzsöny utcai könyvtárban. És így lesz ez most is, csak még egy-két dolgot el kell intézned otthon.

Aztán történt, ami történt, egy időre mindannyiunkat elhagytál, de szinte percek múlva rájöttél, hogy két család nélkül nem tudsz meglenni, az Ickás, Jutkás, Balázsos, unokás és a szabóervines nélkül. Úgy örültünk, amikor megjöttél! A párhuzamosság a családi életünkre is jellemző volt. Szinte egyidőben születtek a gyerekeink és később az unokáink.

Mindig tudtunk egymás utódairól. Olyan szeretettel és büszkeséggel kevés embert hallottam a gyerekeiről, unokáiról beszélni, mint Téged. Judit munkabírását, fantasztikus eszét, Balázs kreativitását, írói tehetségét, humorát elmondhatatlan büszkeséggel mesélted; Gyuri, Frigyes és Milán sikereiről naprakészen beszámoltál, mert az utóbbi években szinte naponta váltottunk levelet. Ahogy jóízűen mondtad, együtt voltunk a szájbertérben.

De nemcsak velem, életed minden szakaszából megőrizted egy vagy több barátot, és te voltál, aki ezeket a kapcsolatokat ápolta, az együttléteket valóságban vagy virtuálisan inspiráltad. Volt gimnáziumi osztálytársaiddal, volt kollégáiddal, számos barátoddal leveleztél. A kedvünkért szemlézted a különböző weboldalakot, komolykodtál és hülyéskedtél, olvasmányokat ajánlottál, és cikkekre hívtad fel a figyelmünket, politizáltál és véleményt fogalmaztál. Mindig, mindenről tudtuk a véleményedet. Lehet, hogy sokszor nem értettünk egyet, de soha nem sumákkoltál, soha nem álltál be semmilyen kórusba. Jól is nézett volna ki az a kórus! Nagyon kihallatszott volna belőle a te egyéni hangod.

A József Attila lakótelep után Zuglót is megajándékoztad néhány igényes, csinos és szakmailag a legmagasabb fokon szervezett és működtetett könyvtárral.

Amikor nyugdíjba mentél lecsillapodott benned a szervező, az örökmozgó, az újító, az életet itt-ott mértéktelenül, önrombolóan habzsoló, és újra felfedezted Icát, a feleségedet, és nemcsak férje, de barátja is lettél. És rájöttél, hogy egész életedben legjobban apa szerettél lenni és később nagyapa. Boldogan sütöttél-főztél a vasárnap hozzátok seregülő családnak. Tőled kaptam a legjobb beigli- és zserbőreceptet. Ezért külön köszönet jár.

És köszönöm, hogy felnőtt életem során, hiszen 18 éves korom óta ismerlek, mindig jó és különösen érdekes könyvekre hívtad fel a figyelmemet,

És köszönöm, hogy ha pár napig nem írtam, érkezett tőled egy levél, csak ennyi: aggódom. És köszönöm a bajokat simító együttérző soraidat.

És köszönöm, hogy megmutattad, hogy milyen emelkedettséggel, józansággal és fegyelemmel kell a súlyos betegséget fogadni, elviselni és mind e közben másokra is tekintettel lenni.

És köszönöm, hogy a barátod lehettem, és köszönöm, hogy a barátaid helyett mindezt elmondhattam.

És engedd meg, hogy néhány másodpercre átlépjek a hit kegyelmével élők világába, és édesanyád kedvéért, az itt jelen nem lévő pap helyett hangosan mondjam azt, amit az ember halkan mormol magában: Istenem, adj békét neki, és segítsd az ittmaradottakat. Ámen.

(Elhangzott a Rákospalotai temetőben, 2011. július 26-án.)

Havas Katalin